

Montessori školy Andílek - MŠ a ZŠ, o.p.s.

&

Asociace Montessori ČR

v rámci projektu Klíče k úspěšnému učení

č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008271

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**MŠ
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Strategické dotazování jako součást formativního hodnocení

Letty Rising

Strategické dotazování

- To, že učitelé mohou vždy spontánně pokládat dobré otázky, je mýtus

Strategické dotazování

- Strategické dotazování je dovednost, která vyžaduje přípravu a pečlivost učitele

Strategické dotazování

- Dotazování je pečlivě připraveno a propojeno s konkrétním cílem učení, s jasným záměrem

Za jakým účelem se strategické dotazování využívá ve formativním hodnocení?

- Dává učiteli příležitost rozpoznat a opravit nedorozumění a mezery ve znalostech

Za jakým účelem se strategické dotazování využívá ve formativním hodnocení?

- Dává učiteli příležitost rozpoznat a opravit nedorozumění a mezery ve znalostech
- Pomáhá stanovit potřebu dodatečného procvičování

Za jakým účelem se strategické dotazování využívá ve formativním hodnocení?

- Poskytuje informace o znalostech studentů, jejich porozumění a dovednostech. Umožňuje učiteli plánovat výuku tak, aby se studenti posunuli z místa, kde jsou, na místo, kam směřují.

Za jakým účelem se strategické dotazování využívá ve formativním hodnocení?

- Dokládá posun studentů v učení
- Pomáhá studentům učit se přemýšlet!

Otázky mají dva hlavní cíle

- Vybavit si informace, fakta, vzorce apod.

Otázky mají dva hlavní cíle

- Nadchnout studenty, nechat je o daném tématu přemýšlet. K tomu je zapotřebí, aby byli v procesu učení aktivními partnery.

Strategické dotazování podněcuje studenty k tomu, aby:

- Aktivně naslouchali
- Mluvili
- Střídali se
- Aktivně se účastnili procesu učení

Dotazování je záměrnou a plánovanou činností

- Stanovte záměr dané lekce a naplánujte si otázky související s tématem

Dotazování je záměrnou a plánovanou činností

- Připravte si více otevřených než uzavřených otázek.
 - Otevřené otázky poskytují učiteli více příležitostí k pochopení toho, jak studenti myslí
 - Rovněž dávají studentům více příležitostí ukázat, jak danou problematiku chápou

Dotazování je záměrnou a plánovanou činností

- Připravte si otázky, které zohledňují věk a stupeň vývoje studentů

Dotazování je záměrnou a plánovanou činností

- Nejprve pokládejte otázky zaměřené na znalosti a porozumění nové látce. Teprve potom se ptejte na analýzu a hodnocení – tyto otázky jsou kognitivně náročnější.

Po položení otázky dejte studentům dostatek času na přemýšlení!

- Přijměte pauzu nebo chvíli ticha jako zcela běžnou součást dotazování

Po položení otázky dejte studentům dostatek času na přemýšlení!

- Náročnější otevřené otázky představují jistou výzvu a vyžadují více času na odpověď
- Studenti potřebují čas, aby si promysleli své odpovědi.

Po položení otázky dejte studentům dostatek času na přemýšlení!

- Výzkum ukazuje, že při poskytnutí *času na přemýšlení* se dramaticky zvyšuje kvalita odpovědí

Po položení otázky dejte studentům dostatek času na přemýšlení!

- Když učitelé na odpovědi studentů chvíli čekají:
 - Více studentů odpovídá
 - Odpovědi jsou delší a sebevědomější
 - Studenti přidávají své komentáře, reagují a dále staví na odpovědích svých spolužáků

Účinnost otázek závisí na vnímavosti učitele

Účinnost otázek závisí na vnímavosti učitele

- Pozitivní reakce učitele jak na správnou, tak špatnou odpověď je klíčová

Účinnost otázek závisí na vnímavosti učitele

- Vnímavý a naslouchající přístup učitele prozrazuje:
 - Výraz obličeje
 - Řeč těla
 - Verbální odpověď

Účinnost otázek závisí na vnímavosti učitele

- Reakce na špatné odpovědi mohou mít následující podobu:
 - Zkusím to říct trochu jinak
 - Co tím přesně myslíš, když tohle říkáš?
 - Můžeš mi dát nějaký příklad?
 - Jak by to fungovalo?
 - Můžeš to říct trochu jinak?

Účinnost strategického dotazování dále zvyšuje:

- Rovnoměrné rozložení otázek mezi studenty

Účinnost strategického dotazování dále zvyšuje:

- Pokládání otázek jednotlivě (více otázek najednou je matoucí)

Účinnost strategického dotazování dále zvyšuje:

- Reagujte otázkami jako jsou:
 - Proč si to myslíš?
 - Můžeš mi povědět víc o...?
 - Je možné, že...?

Účinnost strategického dotazování dále zvyšuje:

- Ideální strategií pro hodnocení je pokládat méně otázek. Ty by ale měly být velmi dobře zvolené.

Uzavřené vs. otevřené otázky

- Na uzavřené otázky se dá odpovědět „ano/ne“ nebo mají omezené množství možných odpovědí (jako např.: A, B, C nebo všechny výše zmíněné).
- Otevřené otázky umožňují člověku volně odpovědět svými slovy. Obvykle na ně existuje mnoho správných odpovědí.

Během přípravy si musí učitelé uvědomit cíl svých otázek a následně zvolit nejvhodnější typ otázek pro naplnění tohoto cíle

Během přípravy si musí učitelé uvědomit cíl svých otázek a následně zvolit nejvhodnější typ otázek pro naplnění tohoto cíle

- Znalosti a porozumění se hodnotí pomocí uzavřených otázek, protože ty závisí na zapamatování a mají jednu správnou odpověď

Během přípravy si musí učitelé uvědomit cíl svých otázek a následně zvolit nejvhodnější typ otázek pro naplnění tohoto cíle

- K aplikaci, analýze, syntéze a hodnocení se přistupuje formou otevřených otázek, které vedou studenty k samostatnému přemýšlení. Mají několik správných odpovědí.

Během přípravy si musí učitelé uvědomit cíl svých otázek a následně zvolit nejvhodnější typ otázek pro naplnění tohoto cíle

- Uzavřené i otevřené otázky jsou důležité nástroje hodnocení.

Během přípravy si musí učitelé uvědomit cíl svých otázek a následně zvolit nejvhodnější typ otázek pro naplnění tohoto cíle

- Uzavřené i otevřené otázky jsou důležité nástroje hodnocení.
- Uzavřené otázky jsou užitečné pro ověření si, zda si studenti znalosti zapamatovali, zatímco otevřené otázky pomáhají studentům získané znalosti posouvat, rozšiřovat a transformovat.

Během přípravy si musí učitelé uvědomit cíl svých otázek a následně zvolit nejvhodnější typ otázek pro naplnění tohoto cíle

- Spoléhání se pouze na uzavřené otázky omezuje množství informací, které se učitelé o svých studentech dozví. Uzavřené otázky zároveň nemají na studenty dostatečně široké kognitivní nároky.

Typy otázek pokládané během výuky

- **Na začátku hodiny:** Navažte kontakt se studenty, abyste zaměřili jejich pozornost, posoudili již získané znalosti, připomněli si předchozí lekce a získali jejich zájem a podnítili zvědavost

Typy otázek pokládané během výuky

- **Během hodiny:** Otázky udržují zájem a pozornost, posuzují porozumění, objasňují, zdůrazňují daný koncept, věnují se složitějším problémům, stimulují sebehodnocení a reflexi

Typy otázek pokládané během výuky

- **Na konci hodiny:** Zopakují hlavní body dané lekce, připravují na další lekci, ukazují, co je třeba dělat po této lekci (např. následná práce), umožňují vyjádřit pocity, myšlenky a názory

Analýza dotazovacích vzorců

Analýza dotazovacích vzorců

- Kdo pokládá většinu otázek?

Analýza dotazovacích vzorců

- Kdo pokládá většinu otázek?
- Kolik otázek je pokládáno?

Analýza dotazovacích vzorců

- Kdo pokládá většinu otázek?
- Kolik otázek je pokládáno?
- Jsou otázky uzavřené, nebo otevřené?

Analýza dotazovacích vzorců

- Kdo pokládá většinu otázek?
- Kolik otázek je pokládáno?
- Jsou otázky uzavřené, nebo otevřené?
- Kdo odpovídá a čím je to podmíněno?

Analýza dotazovacích vzorců

- Kdo pokládá většinu otázek?
- Kolik otázek je pokládáno?
- Jsou otázky uzavřené, nebo otevřené?
- Kdo odpovídá a čím je to podmíněno?
- Co se stane, když někdo nezná odpověď nebo řekne špatnou odpověď?

Analýza dotazovacích vzorců

- Jak studenti odpovídají na otázky?

Analýza dotazovacích vzorců

- Jak studenti odpovídají na otázky?
- Musí zvedat ruku?

Analýza dotazovacích vzorců

- Jak studenti odpovídají na otázky?
- Musí zvedat ruku?
- Jak dlouho mohou studenti přemýšlet o otázce?

Analýza dotazovacích vzorců

- Jak studenti odpovídají na otázky?
- Musí zvedat ruku?
- Jak dlouho mohou studenti přemýšlet o otázce?
- Mohou studenti spolupracovat, aby mohli odpovědět?

Analýza dotazovacích vzorců

- Jak moc vybízejí otázky studenty k přemýšlení?

Analýza dotazovacích vzorců

- Jak moc vybízejí otázky studenty k přemýšlení?
- Jak otázky zapojují studenty?

Analýza dotazovacích vzorců

- Jak moc vybízejí otázky studenty k přemýšlení?
- Jak otázky zapojují studenty?
- Jak otázky prohlubují konverzaci?

„Vybavovací otázky“ vs. „otázky k hlubšímu zamyšlení“

- „Vybavovací otázky“ pomáhají studentům vzpomenout si na danou informaci (pokládejte otázky, které připomenou např. události v daném příběhu).
 - Obvykle jde o uzavřené otázky
- „Otázky k hlubšímu zamyšlení“ vedou studenty k tomu, aby přemýšleli sami za sebe (ptejte se, proč si myslí, že daná postava reagovala zrovna takhle).
 - Obvykle jde o otevřené otázky

Příklady „vybavovacích otázek“

- Co se stalo v této kapitole?
- Co tahle postava řekla?
- Co tahle postava udělala?
- Kde tato postava žije?

Příklady „otázek k hlubšímu zamyšlení“

- Proč si myslíte, že se tato postava zachovala zrovna takto?
- Zachovali byste se jinak? Proč ano/ne?
- Co mohla tato postava udělat jinak?
- Co si myslíte, že by na to řekli přátelé a rodina této postavy?

Obecné, jednoduché a přímé otázky

Obecné, jednoduché a přímé otázky

- Co si o tom myslíš? (Spíše pak posloucháme, než mluvíme)

Obecné, jednoduché a přímé otázky

- Co si o tom myslíš? (Spíše pak posloucháme, než mluvíme)
- Proč si to myslíš? (Vyzkouší si argumentaci)

Obecné, jednoduché a přímé otázky

- Co si o tom myslíš? (Spíše pak posloucháme, než mluvíme)
- Proč si to myslíš? (Vyzkouší si argumentaci)
- Jak to víš? (Pomáhá jim, aby propojili nápady a myšlenky s věcmi, které znají)

Obecné, jednoduché a přímé otázky

- Co si o tom myslíš? (Spíše pak posloucháme, než mluvíme)
- Proč si to myslíš? (Vyzkouší si argumentaci)
- Jak to víš? (Pomáhá jim, aby propojili nápady a myšlenky s věcmi, které znají)
- Můžeš mi o tom říct více? (Povede studenty k tomu, aby rozvedli své myšlenky a podložili je důkazy)

Obecné, jednoduché a přímé otázky

- Co si o tom myslíš? (Spíše pak posloucháme, než mluvíme)
- Proč si to myslíš? (Vyzkouší si argumentaci)
- Jak to víš? (Pomáhá jim, aby propojili nápady a myšlenky s věcmi, které znají)
- Můžeš mi o tom říct více? (Povede studenty k tomu, aby rozvedli své myšlenky a podložili je důkazy)
- Jaké ještě máte otázky? (Pomůže jim uvědomit si, co by ještě chtěli vědět)

Čas na přemýšlení / čekání

- Než studenty vyzvete k odpovědi, dopřejte jim čas na přemýšlení
- Může jít o 3, 5 či 7 sekund
- Zkuste vydržet zticha o něco déle, aby měli více času přemýšlet

Tón a záměr za vašimi otázkami

- Pokládejte zvědavé otázky namísto otázek, které znějí jako výsledek
- Je důležité měnit tón hlasu, aby na konci otázky stoupnul. Neměl by znít ploše, jako když něco oznamujeme.

Jak pomoci studentům, aby se při dotazování cítili příjemně?

Jak pomoci studentům, aby se při dotazování cítili příjemně?

1. Položte otázku
 2. Odmlčte se
 3. Vyzvěte studenty, aby si se sousedem řekli odpovědi
 4. Dejte jim možnost, aby sdíleli s celou skupinou
- To jim dá šanci procvičit si svou odpověď předtím, než mluví před celou třídou

Otevřené otázky na porozumění

- Rozšíření: Řekni mi o tom více.

Otevřené otázky na porozumění

- Rozšíření: Řekni mi o tom více.
- Objasnění: Co tím přesně myslíš, když říkáš...?

Otevřené otázky na porozumění

- Rozšíření: Řekni mi o tom více.
- Objasnění: Co tím přesně myslíš, když říkáš...?
- Parafrázování/shrnutí: Řekni mi svými slovy, co se stalo.

Otevřené otázky na porozumění

- Rozšíření: Řekni mi o tom více.
- Objasnění: Co tím přesně myslíš, když říkáš...?
- Parafrázování/shrnutí: Řekni mi svými slovy, co se stalo.
- Příčina/následek: Co se stalo první? Vedlo to k něčemu? Proč? Co bylo příčinou?

Otevřené otázky na porozumění

- Rozšíření: Řekni mi o tom více.
- Objasnění: Co tím přesně myslíš, když říkáš...?
- Parafrázování/shrnutí: Řekni mi svými slovy, co se stalo.
- Příčina/následek: Co se stalo první? Vedlo to k něčemu? Proč? Co bylo příčinou?
- Porovnání a kontrast: Co mají tyto dvě věci společného? V čem se liší?

Otevřené otázky na porozumění

- Příklad: Můžeš mi dát příklad?

Otevřené otázky na porozumění

- Příklad: Můžeš mi dát příklad?
- Definice: Jak bys to popsala? Jak bys to definovala?

Otevřené otázky na porozumění

- Příklad: Můžeš mi dát příklad?
- Definice: Jak bys to popsala? Jak bys to definovala?
- Charakteristika: Jaké to má vlastnosti?

Otevřené otázky na porozumění

- Příklad: Můžeš mi dát příklad?
- Definice: Jak bys to popsala? Jak bys to definovala?
- Charakteristika: Jaké to má vlastnosti?
- Platnost: Kdy tohle neplatí? Existují pro to nějaké výjimky?

Důležité tipy na dotazování

- Pokládejte otázky odděleně, jednu po druhé

Důležité tipy na dotazování

- Pokládejte otázky odděleně, jednu po druhé
- Nechte na svou otázku odpovědět více studentů, a to i v případě, kdy první student odpoví skvěle a správně.
 - Ne všichni studenti přemýšlí stejně rychle a vy chcete podpořit ty, kteří nebyli první, aby dále přemýšleli

Důležité tipy na dotazování

- Pokládejte otázky odděleně, jednu po druhé
- Nechte na svou otázku odpovědět více studentů, a to i v případě, kdy první student odpoví skvěle a správně.
 - Ne všichni studenti přemýšlí stejně rychle a vy chcete podpořit ty, kteří nebyli první, aby dále přemýšleli
- Dejte studentům najevo, že neexistují špatné otázky

Důležité tipy na dotazování

- Pokládejte otázky odděleně, jednu po druhé
- Nechte na svou otázku odpovědět více studentů, a to i v případě, kdy první student odpoví skvěle a správně.
 - Ne všichni studenti přemýšlí stejně rychle a vy chcete podpořit ty, kteří nebyli první, aby dále přemýšleli
- Dejte studentům najevo, že neexistují špatné otázky
- Nechte je odpovídat i formou sdílení se sousedem, popř. je nechte odpověď na otázku napsat

Důležité tipy na dotazování

- Pokládejte otázky odděleně, jednu po druhé
- Nechte na svou otázku odpovědět více studentů, a to i v případě, kdy první student odpoví skvěle a správně.
 - Ne všichni studenti přemýšlí stejně rychle a vy chcete podpořit ty, kteří nebyli první, aby dále přemýšleli
- Dejte studentům najevo, že neexistují špatné otázky
- Nechte je odpovídat i formou sdílení se sousedem, popř. je nechte odpověď na otázku napsat